

SEMINAR REPORT
June 2022

บันทึกการสัมมนา

ไทยกับสหประชาชาติ: 75 ปี แห่งความร่วมมือ

16 ธันวาคม 2564

Seminar Report

บันทึกการสัมมนาเรื่อง

“ไทยกับสหประชาชาติ: 75 ปี แห่งความร่วมมือ”

จัดโดย

ศูนย์ศึกษากาารต่างประเทศ ร่วมกับ

สมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย

เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2564 ทาง Facebook Live

INTERNATIONAL STUDIES CENTER

บันทึกการสัมมนาเรื่อง

ไทยกับสหประชาชาติ: 75 ปี แห่งความร่วมมือ

จัดพิมพ์โดย ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพฯ

พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤษภาคม 2565 จำนวน 200 เล่ม

พิมพ์ที่ บริษัท พี. เพรส จำกัด เลขที่ 129 สุขุมวิท 81 แขวงอ่อนนุช
เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250 โทร. 02 742 4754

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

กระทรวงการต่างประเทศ.

บันทึกการสัมมนา ไทยกับสหประชาชาติ: 75 ปี แห่งความร่วมมือ.-- กรุงเทพฯ :

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (ISC) กระทรวงการต่างประเทศ, 2565.

30 หน้า.

1. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. I. ชื่อเรื่อง.

327

ISBN 978-616-341-113-6

สารบัญ

คำกล่าวเปิดการสัมมนา

นายกสมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย

5

ปาฐกถา

“การทูตพหุภาคีของไทย: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต”

7

การสัมมนา

“ความร่วมมือไทยกับสหประชาชาติ”

12

ภาคผนวก ก:

แนะนำวิทยากร

24

ภาคผนวก ข:

ภาพถ่ายจากการสัมมนา

25

คำกล่าวเปิดการสัมมนา

ดร. มนัสพาสน์ ชูโต¹

สวัสดีและขอต้อนรับท่านผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยากร และผู้เข้าร่วมงานสัมมนาทุกท่าน

ผมยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่วันนี้สมาคมสหประชาชาติและศูนย์ศึกษาการต่างประเทศของกระทรวงการต่างประเทศ ได้ร่วมกันจัดงานสัมมนานี้ขึ้น เพื่อระลึกถึงความสำคัญของการเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไทย เมื่อ 75 ปีที่แล้ว ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2489

เวลานั้นเป็นช่วงเวลาสำคัญของการสร้างประชาคมโลกขึ้นมาใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2

การที่ที่ประชุมใหญ่สมัชชาสหประชาชาติได้รับรองไทยเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 55 เป็นสมาชิกกลุ่มแรก ๆ เปิดโอกาสให้ไทยมีบทบาทตั้งแต่ต้น ในการร่วมกันสร้าง “สังคมโลกแห่งสันติสุข” ขึ้นจากซากปรักหักพังของสงคราม

สังคมโลกแห่งสันติสุขนี้ หมายถึงสังคมที่มีการพัฒนาให้เจริญขึ้น ขจัดความยากจน เสริมสร้างสันติภาพ และลดความขัดแย้ง ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งเป็นความปรารถนาและเป้าหมายของทุกประเทศในสหประชาชาติ รวมทั้งประเทศไทย

75 ปีที่ผ่านมา ไทยเป็นสมาชิกของสหประชาชาติที่ได้ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนสมาชิกอื่นและสังคมโลก โดยช่วยขับเคลื่อนทั้งความเห็น ความคิด ความตกลงระหว่างประเทศ และการนำความตกลงเหล่านี้ไปปฏิบัติจริง ที่ช่วยพัฒนาทั้งประเทศของเราเองและช่วยพัฒนาทั้งโลก บทบาทที่เห็นได้โดดเด่น และผู้คนรู้จักยอมรับกันทั่วโลก รวมทั้งในบ้านเรา คือเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ที่ผ่านมา ไทยมีแนวทางการพัฒนาประเทศที่เหมาะสมกับประเทศระดับกลาง เหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ที่เรามี ประชากรไทยมีการศึกษา มีโอกาสการทำงาน มีสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตที่ทันสมัยและสะดวกสบาย มีการสาธารณสุขที่ดี และล้ำหน้าอีกหลายประเทศ เพราะได้รับ “หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า” จากรัฐบาล ไทยได้ยกระดับรายได้ประชาชาติต่อหัวจาก 800-900 ดอลลาร์สหรัฐ เมื่อช่วงสิ้นสุดสงคราม ขึ้นมาเป็น 7,000 กว่าดอลลาร์สหรัฐ เทียบเท่ากับประเทศรายได้ปานกลางอื่น ๆ

ไทยได้นำแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนแบบ “home grown” ไปเผยแพร่ให้ประเทศอื่นได้รับรู้และใช้ประโยชน์จริงในทางปฏิบัติ รวมทั้งเสนอคุณค่าของไทยนี้ในเวทีเจรจาของสหประชาชาติ เพื่อร่วมกำหนดบรรทัดฐานในการพัฒนา ตลอดจนกฎกติกาอื่นของโลก ให้สะท้อนผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนารายได้ปานกลาง

¹ นายกสมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย

ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องร่วมกำหนดกติกาของโลก ไม่ให้เอนเอียงไปในทางที่เราปฏิบัติไม่ได้ หรือไม่เป็นธรรมต่อประเทศกำลังพัฒนา

75 ปีที่ผ่านมา ไทยได้อะไรจากสหประชาชาติ? ตั้งแต่เริ่มต้น ไทยได้รับการยอมรับจากนานาประเทศหลังสงคราม ได้รับความเท่าเทียม ความมีสิทธิมีเสียงในการเป็น “พลเมือง” คนหนึ่งของโลก ที่จะกำหนดอนาคตโลก ผ่านกลไกความตกลงร่วมกันทุกประเทศ

นอกจากนี้ ไทยได้สังคมโลกที่มีสันติภาพ และมีความร่วมมือกันอย่างเพียงพอที่จะสร้าง “สภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อการพัฒนา” กล่าวคือ ไม่มีสงครามความขัดแย้งอย่างรุนแรงทั่วโลก มนุษย์จึงมีโอกาสดำเนินการพัฒนาเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี ตลอดจนได้พัฒนาความคิดจิตใจให้สูงขึ้นไปโดยลำดับ

ในวันนี้ ขอขอบคุณวิทยากรทุกท่าน ที่จะมาเล่าให้พวกเราฟังว่า ไทยทำอะไรและมีบทบาทสำคัญอย่างไรในสหประชาชาติ และในทางกลับกัน สหประชาชาติสำคัญต่อไทยอย่างไร เป็นโอกาสได้มาแลกเปลี่ยนและเล่าสู่กันฟังเรื่องความเป็น “พลเมืองโลก” ที่ดีของไทย

ในโอกาสนี้ ผมขอเปิดงานสัมมนา และหวังว่าผู้เข้าร่วมการสัมมนาทุกคนจะได้รับประโยชน์ตามสมควร

ปาฐกถา

“การทูตพหุภาคีของไทย: อดีต ปัจจุบัน อนาคต”

เอกอัครราชทูตสหประชาชาติ พวงเกตุแก้ว²

ขอขอบคุณ ISC และสมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทยที่จัดงานเสวนาในโอกาสครบรอบ 75 ปีที่ไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติในวันนี้ ผมขอมาแบ่งปันมุมมองในฐานะผู้ปฏิบัติมากกว่าแสดงปาฐกถา ในฐานะคนที่อยู่กระทรวงการต่างประเทศมากกว่า 40 ปี ซึ่งเป็นเวลาที่ยาวนานพอสมควร ผมมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการทูตพหุภาคีในภาพรวมหลายเรื่อง **ประเด็นแรก** ผมโชคดีที่ได้มีโอกาสทำงานการทูตทั้งพหุภาคี ทวิภาคี การทูตวัฒนธรรม การทูตสาธารณะ และการทูตเศรษฐกิจ มิติต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเครื่องมือสำคัญของการทูตไทย ไม่สามารถแยกจากกันได้ มีความเกี่ยวข้องกัน เกื้อกูลกัน เสริมกันและกัน เราต้องมองเครื่องมือทั้งหลายเป็น toolbox ของการทูตไทย เป็นผ้าผืนเดียวกันที่สะท้อนวาระทางการทูตของไทย

ประเด็นที่สอง หากกล่าวถึงการทูตพหุภาคี เวทีหลักคือเวทีสหประชาชาติ มีความเป็นสากลมากที่สุด แต่ยังมีอีกหลายเวทีที่มีความสำคัญต่อไทย เช่น องค์กรชำนาญพิเศษ คณะทำงานต่าง ๆ ของสหประชาชาติอย่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ผมเคยเป็นประธาน และยังมีเวทีระดับภูมิภาคด้วย การทูตพหุภาคีมีความเกี่ยวข้องหลายเวที มีประเด็นที่หลากหลาย และมีหน่วยราชการหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงต้องมีความเป็นเอกภาพ ท่าทีของไทยในประเด็นสำคัญจะต้องมีความสอดคล้องกันในทุกเวทีเพื่อให้บทบาทของไทยเด่นชัดมากขึ้น

ประเด็นที่สาม เมื่ออยู่ในเวทีที่สำคัญแล้ว มีความจำเป็นอย่างมากที่ไทยจะต้องแสดงจุดยืน มีการตัดสินใจ บางครั้งต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งระดับพหุภาคี ระดับทวิภาคี ผลประโยชน์เฉพาะหน้า และผลประโยชน์ในระยะยาว อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจโดยยึดหลักการเป็นเรื่องสำคัญในการแสดงบทบาทของไทยในเวทีพหุภาคี

ประเด็นที่สี่ ประเทศขนาดเล็กหรือขนาดกลางอย่างไทยสามารถแสดงบทบาทในเวทีพหุภาคีได้ ในการประชุม UN ที่นิวยอร์กโดยเฉพาะการประชุมสมัชชาใหญ่ ประเทศเล็ก ๆ อย่างสิงคโปร์และลิทัวเนียมีบทบาทสำคัญ เป็นผู้ประสานงาน เป็นศูนย์กลางสำคัญ แม้จะไม่มีวาระหรือผลประโยชน์ที่จะผลักดันโดยตรง แต่ประเทศเหล่านี้มีแนวทาง มีแนวคิด สามารถสร้างแนวร่วมผลักดันเรื่องสำคัญต่าง ๆ เพื่อแสดงบทบาทในเวทีพหุภาคีได้อย่างดี ประเทศไทยอยู่ในสถานะที่จะแสดงบทบาทในเวทีเหล่านี้ได้

ขอกล่าวถึง 3 เหตุการณ์ในอดีตที่แสดงถึงความสำเร็จทางการทูตพหุภาคีของไทย เหตุการณ์แรกคือปัญหาแกมพูชา ในช่วงสงครามเย็น ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แบ่งออกเป็นสองค่าย อาเซียนยังมีเพียง 5 ประเทศ

² อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

ไม่ใช่ 10 ประเทศดังปัจจุบัน ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะ จากนั้นไม่นานเวียดนามส่งกำลังทหารเข้ามายึดครอง กัมพูชา ผู้คนเกรงกลัวทฤษฎีโดมิโน ประเทศไทยเป็นรัฐด้านหน้า มีความกังวลว่าประเทศไทยจะล้มเป็นประเทศต่อไปหรือไม่ ไทยใช้การทูตในการขอการสนับสนุนจากมิตรประเทศอาเซียนเพื่อให้มีท่าทีร่วมกัน อาเซียนนำกรณีนี้ไปสู่การพิจารณาของสหประชาชาติ มีการนำเสนอข้อมติประณามการกระทำ เรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารและแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการทางการเมือง ทำมาต่อเนื่อง 10 ปี ข้อมติจึงได้รับการรับรอง ขณะเดียวกัน ไทยดำเนินการทูตทวิภาคีเพื่อให้มหาอำนาจสำคัญทั้งสหรัฐอเมริกาและจีนสนับสนุนการดำเนินการของไทย ด้วยการทูตพหุภาคี ซึ่งมีการทูตภูมิภาคและการทูตทวิภาคีมาสนับสนุนนี้ ไทยจึงประสบความสำเร็จในการกดดันเวียดนาม และในช่วงเวลานั้น สงครามเย็นกำลังจะสิ้นสุดลง เวียดนามอ่อนกำลังจากการยึดครองกัมพูชา ในที่สุดจึงหันมาเจรจากับอาเซียน นำไปสู่การเจรจาที่กรุงปารีส มีการลงนามความตกลงสันติภาพในกัมพูชา สหประชาชาติเข้ามาจัดการในช่วงเปลี่ยนผ่านจนนำไปสู่การเลือกตั้ง

เหตุการณ์ที่สอง ในช่วงที่ผมประจำอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ไทยได้รับเลือกเป็นสมาชิกของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติวาระ ค.ศ. 1986-1987 ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1986 สหรัฐอเมริกาส่งฝูงเครื่องบินรบไปโจมตีลิเบียเพื่อตอบโต้ที่สนับสนุนการก่อการร้ายระหว่างประเทศ การโจมตีดังกล่าวเกิดความสูญเสีย มีการโจมตีที่ทำการพรรคของพันเอก Gaddafi ซึ่งเป็นผู้นำของลิเบียในขณะนั้น กลุ่มประเทศอาหรับเสนอข้อมติเข้าสู่การพิจารณาของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติประณามการกระทำของสหรัฐอเมริกาว่าการโจมตีนี้ไม่ได้รับอาณัติจากสหประชาชาติ สหรัฐอเมริกาพยายามทุกทางที่จะขัดขวางข้อมตินี้ ประเทศไทยที่เป็นสมาชิกในขณะนั้นมีแรงกดดันพอสมควรที่จะไม่สนับสนุนข้อมติดังกล่าว ในที่สุด ไทยตัดสินใจด้วยหลักการของสหประชาชาติว่าการดำเนินการดังกล่าวไม่ได้รับอาณัติของสหประชาชาติ และสนับสนุนข้อมติของกลุ่มประเทศอาหรับ ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เห็นด้วย การตัดสินใจดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้สหรัฐอเมริกาอย่างมาก กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกเอกอัครราชทูตไทยในขณะนั้นคือ ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี เข้าพบ เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า การเข้าสู่เวทีพหุภาคีไม่ว่าสหประชาชาติหรือองค์กรอื่น ๆ จำเป็นจะต้องชั่งผลประโยชน์ให้ดี จะต้องมีการตัดสินใจโดยยึดหลักการที่เห็นว่าถูกต้อง แม้จะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ เช่นความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีในกรณีนี้

อีกเหตุการณ์หนึ่งคือ ในช่วงที่ผมเป็นประธานคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ผมมีข้อสังเกตว่า ประเด็นสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่ทุกประเทศยืนยันว่าเป็นสากล (universal) แต่กลับมีประเด็นการเมืองแทรกเข้ามาตลอด ประเด็นสิทธิมนุษยชนกลายเป็นเครื่องมือในการเมืองระหว่างประเทศ มีการใช้ “สองมาตรฐาน” มีการเลือกปฏิบัติ ประเทศที่เป็นมิตรอาจจะมองข้าม ประเทศที่ไม่เป็นมิตรอาจจะถูกจับตาเป็นพิเศษ ผมได้หารือกับเจ้าหน้าที่ในคณะว่า จะหาจุดร่วมกันได้หรือไม่ เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในหลายประเทศบางครั้งไม่ได้เกิดจากความจงใจของรัฐบาล ในประเทศที่กำลังพัฒนาบางครั้งขาดพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชน ไม่มีกฎหมายรองรับ ไม่มีบุคลากร ไม่มีความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน นี่เป็นที่มาของความ

พยายามร่างข้อมติเพื่อให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคแก่ประเทศที่ขาดศักยภาพ ข้อมตินี้ร่างขึ้นมาโดยมีกลุ่มมิตรประเทศสนับสนุน ในที่สุดนำเข้าสู่การพิจารณาและได้รับการรับรอง ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งผลงานของไทยในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

สามเหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าไทยสามารถใช้เครื่องมือทางการทูตทั้งการทูตพหุภาคีและการทูตทวิภาคีประกอบกันเพื่อบรรลุเป้าหมายได้ หากไทยอยู่ในเวทีที่สำคัญ มีความจำเป็นที่จะต้องตัดสินใจโดยยึดหลักการ ถ้าไทยมีบทบาทเป็นสะพานเชื่อม สามารถมีความสำคัญในเวทีพหุภาคีได้ ในสถานการณ์ปัจจุบัน การทูตพหุภาคีมีความจำเป็นมากขึ้น เนื่องจากปัญหาระดับโลกมีจำนวนมากทั้งการแพร่ระบาดของโรคอย่างปัญหาโควิด-19 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การโยกย้ายถิ่นฐาน การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ ฯลฯ แต่สิ่งที่ไม่ควรลืมคือคำว่า “multilateralism” ภาษาไทยคือพหุภาคีนิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่ท่านทูตมนตรีสหประชาชาติกล่าวไปทุกประเทศเป็นประชาคมเดียวกัน ไม่มีใครจะเดินไปได้โดยลำพัง ประเทศต่าง ๆ ต้องร่วมมือกันในเรื่องสันติภาพ การพัฒนา และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

UN เป็นเสาหลักของพหุภาคีนิยม และพหุภาคีนิยมนี้คือแกนกลางของระเบียบโลกที่อยากสร้างให้เกิดขึ้นให้เป็นระเบียบโลกที่เน้นแนวทางพหุภาคี เน้นสถาบันพหุภาคีที่คอยส่งเสริมความร่วมมือ กำกับดูแลกฎเกณฑ์และกติกาต่าง ๆ แต่ระเบียบโลกในอุดมคตินี้จะต้องอยู่กับความเป็นจริง ความเป็นจริงนี้คือการเมืองระหว่างประเทศ การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ UN จะมีบทบาทมากขึ้นแต่ไหนต้องมองความเป็นจริง หากมหาอำนาจตกลงกันได้ UN จะมีความสำคัญ หากเป็นเรื่องที่มหาอำนาจไม่เห็นพ้องกัน UN คงจะมีบทบาทไม่มากนัก

ในช่วงเวลานี้ ระบบพหุภาคี การทูตพหุภาคี กรอบความร่วมมือพหุภาคีกำลังถูกท้าทาย **ความท้าทายแรก** คือวิกฤตความชอบธรรม นับตั้งแต่สหประชาชาติก่อตั้งขึ้นมา โครงสร้างอำนาจโลกเปลี่ยนแปลงไป ประเทศที่ถือเป็นมหาอำนาจไม่ใช่ 5 ประเทศที่เป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเท่านั้น ยังมีประเทศมาใหม่ที่ยากมีที่นั่งด้วย เช่น ญี่ปุ่น อินเดีย บราซิล รวมถึงอินโดนีเซียและแอฟริกาใต้ด้วย

ความท้าทายที่สองคือกระแสต่อต้านโลกาภิวัตน์ หลายคนเห็นว่า การเปิดเสรีทางการค้า การเปิดพรมแดน การมีองค์กรเหนืออธิปไตยของประเทศทำให้คนตกงานหรือถูกแย่งงานจากต่างดาวที่โยกย้ายถิ่นฐานเข้ามา ประเทศสูญเสียอธิปไตยเนื่องจากมีกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติตามมากมาย สิ่งที่มาคือ กระแสชาตินิยม (nationalism) สุดโต่ง กระแสการดำเนินมาตรการฝ่ายเดียว (unilateralism) กระแสกีดกันทางการค้า (protectionism) ซึ่งล้วนบั่นทอนแนวทางพหุภาคี

ความท้าทายที่สามคือการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของสหประชาชาติในทุกเวที กรณีโควิด-19 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจน มหาอำนาจต่าง ๆ ไม่สามารถร่วมมือกันได้โดยง่ายทั้งที่โลกต้องการความร่วมมือระหว่างประเทศที่แข่งขันอย่างมาก เวทีที่สำคัญอย่างองค์การอนามัยโลกอยู่ในภาวะชะงักงันเนื่องจากสหรัฐอเมริกากับจีนแข่งขันกัน

ความท้าทายที่สี่คือผลกระทบจากปัญหาในระดับโลกต่าง ๆ ซึ่งหนักหน่วงขึ้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โรคระบาด การโยกย้ายถิ่นฐาน ทั้งหมดนี้ถ้าประเทศต่าง ๆ ไม่รวมมือกัน จะรับมือปัญหาได้ยากมาก **ความท้าทายสุดท้าย**คือเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดดจนหลายประเทศตามไม่ทัน เกิดความเหลื่อมล้ำทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โลกไซเบอร์กลายเป็นเวทีการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน มีการกล่าวถึงการแยกห่างโซ่อุปทานออกจากกัน การแยกระบบเทคโนโลยีออกจากกัน โลกไซเบอร์กลายเป็นช่องทางสำหรับการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่กำลังเผชิญทั้งการก่อการร้ายและข่าวปลอมในรูปแบบต่าง ๆ

ความท้าทายเหล่านี้ส่งผลต่อความเข้มแข็งของระบบพหุภาคี จึงเกิดคำที่ได้ยินบ่อยคือ การสร้างความเข้มแข็ง (revitalise หรือ reinvigorate) ให้แก่ระบบและแนวทางพหุภาคี และการปฏิรูป (reform) สหประชาชาติ ซึ่งในความเป็นจริงไม่ง่าย พูดกันมานานแล้ว และสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศขณะนี้ก็ไม่เอื้ออำนวยมากนัก มีความขัดแย้งในหมู่ประเทศมหาอำนาจ หากญี่ปุ่นจะเข้ามาเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงฯ จีนคงไม่ยินดี อินเดียจะเข้ามาเป็นสมาชิก ปากีสถานคงไม่ยินดี แต่ทุกประเทศยังเห็นความสำคัญของระบบพหุภาคี ซึ่งอาจต้องคิดรูปแบบใหม่ ๆ เช่น plurilateralism กลุ่มประเทศที่มีความเห็นตรงกัน ให้ความสำคัญเรื่องเดียวกัน มาร่วมมือกันในเรื่องนั้น ๆ ทั้งในกรอบ UN และกรอบอื่น ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ระบบพหุภาคี องค์กรระดับภูมิภาคต้องมีบทบาทมากขึ้น หากเกิดเหตุการณ์ องค์กรเหล่านี้จะต้องมีบทบาทมากขึ้น เช่นอาเซียน ที่มีการเรียกร้องให้มีบทบาทนำในการแก้ไขปัญหาเมียนมา

นอกจากนี้ ยังมีแนวความคิดเรื่อง Networking of Multilateralism เพื่อขยายโอกาสให้ภาคประชาสังคมและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนระบบพหุภาคีมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดพหุภาคีที่เปิดกว้าง คนที่รับบทหนักคงเป็นเลขาธิการสหประชาชาติ นาย Guterres ที่ได้เสนอเอกสาร “Our Common Agenda” พยายามระบุปัญหาท้าทายและแนวทางที่ประชาคมโลกจะร่วมมือกันเพื่อจัดการปัญหาเหล่านี้ และแนวทางรื้อฟื้นระบบพหุภาคีในระดับสหประชาชาติด้วย ประเทศไทยควรสนับสนุนวาระนี้ เนื่องจากกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ ในเวทีพหุภาคีเป็นหลักประกันสำคัญให้ประเทศขนาดกลางและขนาดเล็กเช่นประเทศไทย และเป็นการยืนยันว่าการเมืองระหว่างประเทศไม่ควรเป็นเพียงสนามแห่งการใช้อำนาจเท่านั้น

หากมองไปข้างหน้า การทูตพหุภาคีของไทยควร proactive มากขึ้น โดยพิจารณา 3 ด้าน **ด้านแรก**คือความพร้อมด้านบุคลากร ที่ผ่านมา ไทยมีพระองค์วรรณ ดร. ศุภชัย พานิชภักดิ์ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ ที่สร้างชื่อเสียงให้ประเทศไทยในเวทีโลก ที่จริงนั้น เป็นเพราะความสามารถเฉพาะบุคคลของท่านเหล่านี้หรือไม่ ไทยต้องสร้างคนให้มีทักษะทางการทูตในเวทีพหุภาคี ส่งเสริมและสนับสนุนให้เข้าร่วมการประชุมในเวทีระหว่างประเทศ เป็นผู้แทนไทยในเวทีต่าง ๆ ถ้าเป็นไปได้ อยากเห็นการสนับสนุนคนไทยให้เป็นหัวหน้าองค์กรระหว่างประเทศที่สำคัญ มีคนไทยหลายคนทำได้ เช่น อาจารย์วิฑิต มันทาภรณ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับในด้านสิทธิมนุษยชน ท่านเป็นผู้เสนอรายงานหลายเรื่อง ท่านเป็นคนหนึ่งที่มีความสามารถจะเป็นข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติได้ หรือคุณหมอสุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐที่ร่วมการอภิปรายในวันนี้ก็เป็นที่ยอมรับในวงการอนามัย

โลก ท่านมีบทบาทสำคัญ มีความรู้ด้านเทคนิค เป็นนักเจรจาที่เชี่ยวชาญ และมีความสามารถจะเป็นผู้อำนวยการองค์การอนามัยโลกได้ นี่เป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น

ด้านที่สองคือความพร้อมในการแสดงบทบาทนำในระดับสหประชาชาติในประเด็นที่ต้องการผลักดันอะไรคือแบรนด์ flagship หรือ signature ของไทย สถานการณ์โควิด-19 ทำให้เห็นว่า ความมั่นคงไม่ตามแบบหรือความมั่นคงของมนุษย์เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ไม่ใช่แค่ state security แต่เป็น people-centric security หลายเรื่องไทยสามารถมีบทบาทได้ ที่ผ่านมา ไทยมีบทบาทในกัมพูชา ตีมอร์ตะวันออก ชูตาน ที่ไม่ใช่แค่การรักษาสันติภาพแต่ยังมีบทบาทในการพัฒนาด้วย โดยเฉพาะการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่เน้นการสร้างความเข้มแข็งภายในประเทศเป็นพื้นฐานเป็นหลักที่สำคัญ อีกเรื่องคือสาธารณสุข ประเทศไทยมีชื่อเสียงเรื่องการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ ดังนั้น ความพร้อมในการแสดงบทบาทนำในด้านที่ไทยสร้างการเปลี่ยนแปลงได้เป็นเรื่องที่สำคัญ

สุดท้าย การแสดงบทบาทนำไม่จำเป็นต้องเป็นเวทีสหประชาชาติเท่านั้น เนื่องจากเวทีเหล่านี้อาจกลายเป็นสนามการเมืองของมหาอำนาจ ไทยควรแสดงบทบาทในเวทีระดับภูมิภาคที่ใกล้ชิดด้วยเช่นอาเซียน ความเป็นแกนกลางของอาเซียนถูกลดทอนเมื่อมีสถานการณ์ในเมียนมา หลายประเทศคาดหวังบทบาทของไทย เนื่องจากไทยเป็นผู้ก่อตั้งและริเริ่ม ปฏิญญาที่ก่อตั้งอาเซียนคือปฏิญญากรุงเทพ และไทยยังเป็นรัฐด้านหน้าที่มีพรมแดนติดต่อกับเมียนมา บทบาทอย่างน้อยที่สุดที่ไทยควรมีคือเรื่องมนุษยธรรม อีกเวทีคือ ACMECS ที่เราริเริ่มขึ้นมา เป็นการช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมโยง ในช่วงหลัง ACMECS ถูกบดบังโดยกรอบความร่วมมือจากประเทศนอกภูมิภาคซึ่งมีผลประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจแต่มีวาระของตนเอง ACMECS จึงต้องมีบทบาทในการเป็นแกนนำประสานความร่วมมือระหว่างกรอบต่าง ๆ มากขึ้น ประเทศไทยต้องมีบทบาทนำ ในการเป็นประธาน ACMECS ของไทยใน ค.ศ. 2018 มีแผนแม่บทซึ่งไทยควรจะขับเคลื่อนให้ได้ กรอบที่สามคือ BIMSTEC ในบริบทของอินโด-แปซิฟิก BIMSTEC เป็นการเชื่อมโยงเอเชียใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นการดึงอินเดียเข้ามามีบทบาทที่สร้างสรรค์ ไทยต้องการบทบาทที่สร้างสรรค์ของมหาอำนาจที่หลากหลายเพื่อสร้างสมดุลของอำนาจหลายขั้ว สุดท้ายคือ APEC ที่ไทยเป็นเจ้าภาพใน ค.ศ. 2022 เป็นโอกาสที่ดีในการแสดงศักยภาพของประเทศไทยในการสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ผลักดันการค้าเสรี และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนในเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน

ทั้งหมดนี้เป็นมุมมองของผมต่ออดีต ปัจจุบัน และอนาคตการทูตพหุภาคีของไทย โดยยกตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญที่เป็นบทเรียน ความท้าทาย ความจำเป็น และเสนอแนะความพร้อมที่ไทยต้องมีในการดำเนินการทูตพหุภาคีในอนาคต

การสัมมนา

“ความร่วมมือไทยกับสหประชาชาติ”

พลเอกเจ็ดดูธ คราประยูร³

ม.ล. ดิศปนัดดา ดิศกุล⁴

นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ⁵

ดำเนินรายการโดย

ดร. อนุสนธิ์ ชินวรรโณ⁶

ดร. อนุสนธิ์ ชินวรรโณ

ส่วนที่สองของการสัมมนาในวันนี้เป็นการพูดคุยกันเกี่ยวกับบทบาทของไทยในสหประชาชาติใน 3 เรื่องสำคัญ เรื่องที่หนึ่งคือการรักษาสันติภาพ เรื่องที่สองคือการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเรื่องสุดท้ายคือการพัฒนาาระบบสาธารณสุขที่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก วิทยากรทั้งสามท่านในวันนี้มีประสบการณ์ตรงในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างไทยกับสหประชาชาติ ท่านแรกที่จะมาพูดคุยเรื่องการรักษาสันติภาพคือ พลเอกเจ็ดดูธ คราประยูร อดีตผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหารและนายทหารนักวิชาการที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับภารกิจการรักษาสันติภาพซึ่งไทยเคยเข้าร่วมมากกว่า 20 ภารกิจ ท่านที่สองคือ หม่อมหลวงดิสปนัดดา ดิศกุล ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งจะมานำเสนอเรื่องแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของไทยที่ได้รับการยกย่องในเวทีสหประชาชาติและเวทีระหว่างประเทศที่สำคัญต่าง ๆ ท่านที่สามคือ นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ อดีตรองปลัดกระทรวงสาธารณสุข และรองประธานคณะกรรมการบริหารโครงการเอตส์แห่งสหประชาชาติวาระ ค.ศ. 2019-2023 และท่านยังเป็นผู้แทนไทยในเวทีสหประชาชาติ โดยเฉพาะองค์การอนามัยโลกมากกว่า 20 ปี

พลเอกเจ็ดดูธ คราประยูร

ขอบคุณศูนย์ศึกษาการต่างประเทศและสมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย วันนี้ผมจะนำเสนอภาพรวมเกี่ยวกับปฏิบัติการรักษาสันติภาพที่ไทยดำเนินการร่วมกับสหประชาชาติ ตลอดเวลา 75 ปีที่ไทยเป็น

³ อดีตผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

⁴ ประธานเจ้าหน้าที่บริหารมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁵ รองประธานกรรมการมูลนิธิเพื่อการพัฒนาอนามัยสุขภาพระหว่างประเทศ

⁶ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ

สมาชิกสหประชาชาติ ประเทศไทยมีความมุ่งมั่นในการรักษาสันติภาพและความมั่นคง ตลอดจนภาวะเป็ยบระหว่างประเทศและแนวทางพหุภาคี ผมแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ยุค **ยุคแรก** Dawn of the New Era (ค.ศ. 1945-1992) การเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติลำดับที่ 55 ของไทยใน ค.ศ. 1946 เป็นก้าวอย่างสำคัญในการมีบทบาทนี้ไทยมีส่วนร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพเป็นครั้งแรกใน UN Truce Supervision Organization (UNTSO) ที่เลบานอน และ UN Military Observer Group in India and Pakistan (UNMOGIP) ใน ค.ศ. 1948 ต่อมาใน ค.ศ. 1950 ไทยร่วมปฏิบัติการของสหประชาชาติในคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งวีรกรรมของทหารไทยในปฏิบัติการครั้งนั้นเป็นที่ประจักษ์จนได้รับการขนานนามว่า “Little Tiger” ซึ่งไทยยังคงเจ้าหน้าที่สนับสนุนภารกิจของ UN Command ในเกาหลีใต้ไว้จำนวน 10 นายจนถึงปัจจุบัน ต่อมา ไทยเข้าร่วมปฏิบัติการในภารกิจ UN Transition Assistance Group (UNTAG) ที่นามิเบียใน ค.ศ. 1989-1990

ในทศวรรษ 1990 สหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกต้องการนำเสนอแนวความคิด New World Order โดยยกระดับการรักษาสันติภาพและความมั่นคงร่วมของโลกภายใต้สหประชาชาติให้มีความเข้มข้นมากขึ้น มุ่งเน้นการใช้กำลังเพื่อให้เกิดสันติภาพตาม Chapter 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติ จากเดิมที่มีเฉพาะการตรวจและการรายงานการปฏิบัติตาม Chapter 6 ใน ค.ศ. 1992 นาย Boutros-Boutros Ghali เลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้นเสนอเอกสาร “Agenda for Peace” เสนอให้มีการจัดตั้งกองกำลังสหประชาชาติในรูปแบบ UN Army และจัดตั้ง Department of Peace Operations (DPO) ขึ้นเป็นหน่วยงานเฉพาะที่รับผิดชอบภารกิจลักษณะนี้ ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนผ่านสำคัญที่ UN มีหน่วยงานรับผิดชอบภารกิจนี้อย่างจริงจัง

ในยุคที่สอง หรือ The New Era เริ่มตั้งแต่มีการก่อตั้ง DPO ใน ค.ศ. 1992 ความขัดแย้งในยุคหลังสงครามเย็นนี้เปลี่ยนรูปแบบจากระหว่างรัฐ (inter-state) เป็นภายในรัฐ (intra-state) มากขึ้น เช่น สิทธิมนุษยชน ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และศาสนา ในเวลานี้มีปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ไทยส่งกองกำลังเข้าร่วมโดยตลอดและแสดงความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ใน ค.ศ. 2006 ไทยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อสันติภาพโดยยกระดับจากกองปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ กรมยุทธการทหารเพื่อใช้เป็นหน่วยอำนวยการและหน่วยปฏิบัติของกองบัญชาการกองทัพไทยและหน่วยงานกลาโหมทั้งหมด หน่วยนี้มีความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนรองรับต่าง ๆ และวางแนวทางปฏิบัติร่วมกับมิตรประเทศหรือที่เรียกว่า Coalition of the Willing ในภารกิจช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและภัยพิบัติ มีแผนยกระดับเป็นศูนย์ฝึกอบรมด้านสันติภาพระดับภูมิภาคให้ประเทศต่าง ๆ มาเข้าร่วมการอบรมโดยวางแผนใช้พื้นที่ศูนย์การทหารราบในการฝึกอบรมภาคสนาม ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อสันติภาพยังมีภารกิจสนับสนุนการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการรักษาสันติภาพในกรอบอาเซียนด้วย

ใน ค.ศ. 2012 ไทยตั้งคณะกรรมการประสานงานการเข้าร่วมภารกิจรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ โดยมีอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศเป็นประธาน เพื่อให้ประเทศไทยได้ประโยชน์ในทุกมิติ และมีระบบคิดร่วมกันในการทำงาน มีทั้งหน่วยงานที่ร่วมแบบถาวรและหน่วยงานที่ร่วมแบบเฉพาะกิจโดยมีผู้แทนจากหน่วยงาน

ต่าง ๆ อาทิ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักงบประมาณ

ในยุคลที่สามหรือยุคหลังสงครามเย็น ตั้งแต่ ค.ศ. 2002 กองบัญชาการกองทัพไทยเปิดตำแหน่งที่ปรึกษา
ทางทหาร คณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ผมเคยไปช่วยดำเนินการในฐานะที่ปรึกษา
ชั่วคราว เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งรองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารใน ค.ศ. 1998-2001 และมีโอกาสได้ประสานงานที่เกี่ยวข้อง
กับปฏิบัติการในติมอร์ตะวันออก ต่อมาผมเป็นผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการเพื่อสันติภาพของกองบัญชาการกองทัพ
ไทย ได้อำนวยการและสนับสนุนปฏิบัติการที่ดาร์ฟัวร์ ตลอด 75 ปี ประเทศไทยส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมภารกิจมากกว่า
27,000 นาย ใน 22 ภารกิจ ซึ่งไทยยังคงเจ้าหน้าที่ตามภารกิจดังกล่าวไว้ที่เกาหลีใต้ นิวยอร์ก อินเดีย-ปากีสถาน
และมีกองร้อยทหารช่างประจำอยู่ที่ UN Mission in South Sudan (UNMISS) ที่เซาท์ซูดานด้วย

สำหรับภารกิจรักษาสันติภาพในประเทศเพื่อนบ้าน ไทยเคยส่งกองพันทหารช่างเข้าร่วมสนับสนุนภารกิจ
UN Advance Mission in Cambodia (UNAMIC) และ UN Transitional Authority in Cambodia (UNTAC)
โดยร่วมกับกองกำลังสหประชาชาติในการเก็บกวาดทุ่นระเบิดซึ่งเป็นภารกิจหลัก และปฏิบัติการกิจซ่อมสะพาน
ซ่อมถนนและอาคารสาธารณูปโภคที่ถูกทำลายในช่วงสงครามกลางเมือง สนับสนุนการจัดการเลือกตั้ง เสริมสร้าง
ขีดความสามารถของกัมพูชาในการจัดการทุ่นระเบิด ต่อมาใน ค.ศ. 1999 ไทยเข้าร่วมชุดภารกิจรักษาสันติภาพใน
ติมอร์ตะวันออกหลังความขัดแย้งมีแนวโน้มขยายตัวเป็นสงครามกลางเมืองตั้งแต่ UN Mission in East Timor
(UNAMET) International Force for East Timor (INTERFET) (ซึ่งมีพลเอกทรงกิตติ จักกาบาตร์ เป็น รอง
ผู้บัญชาการกองกำลัง) UN Transitional Administration in East Timor (UNTAET) (ซึ่งมีพลเอกบุญสร้าง
เนียมประดิษฐ์ และพลเอกวินัย ภัททิยกุลเป็นผู้บัญชาการกองกำลัง พลเอกวินัยยังดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการคน
แรกของ UN Mission of Support in East Timor (UNMISSET) ด้วย) ไทยยังมีบทบาทในภารกิจ UN Integrated
Mission in Timor-Leste (UNMIT) ใน ค.ศ. 2006-2012 โดยสนับสนุนกำลังพลทั้งหน่วยปฏิบัติและหน่วย
สนับสนุนอื่น ๆ ตลอดภารกิจรวมมากกว่า 5,000 นาย

สำหรับภารกิจรักษาสันติภาพในพื้นที่อื่น ๆ นั้น ใน ค.ศ. 2012-2017 ไทยร่วมภารกิจฟื้นฟูและเสริมสร้าง
เสถียรภาพความมั่นคงของประเทศให้กลับคืนมาหลังรัฐประหารในเฮติหรือ UN Stabilization Mission in Haiti
(MINUSTAH) โดยสนับสนุนเจ้าหน้าที่ตำรวจแบ่งเป็นตำรวจชาย 32 นาย ตำรวจหญิง 17 นาย ร่วมปฏิบัติการ
ตลอดภารกิจ อีกภารกิจคือ UN-Africa Union Mission in Darfur (UNAMID) ใน ค.ศ. 2010-2020 ซึ่งมีลักษณะ
hybrid มีการเมืองระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ และไทยส่งกองกำลังเข้าร่วมได้ช้ากว่า
ที่ตกลงไว้ ในภารกิจนี้ ไทยส่งกองกำลัง 980 (Taskforce 980) ที่ประกอบด้วยกำลังทหาร ตำรวจ และพลเรือน ซึ่ง
ประสบความสำเร็จอย่างมากในการส่งเสริมการพัฒนา การฟื้นฟูประเทศด้านโครงสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทาง
ทหาร การศึกษา การจัดการน้ำและสาธารณูปโภค และการสร้างการพึ่งพาตนเองเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของ
ประชาชน ในระหว่างปฏิบัติการ ไทยมีปัญหาการส่งกำลังอย่างมากเนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลและระบบโลจิสติกส์

ทางยุทธศาสตร์ของไทยยังต้องพัฒนาอีกมาก ต่อมาคือ การเข้าร่วมปฏิบัติการกองกำลังผสมทางเรือหรือ Combined Maritime Forces (CMF) ที่เป็นการร่วมมือระหว่าง 34 ประเทศในการตอบโต้การกระทำที่ผิดกฎหมายในน่านน้ำสากล โดยจัดตั้งเป็นกองกำลังผสมเฉพาะกิจ 151 (Combined Task Force 151) ซึ่งไทยส่งเรือหลวงปัตตานีและเรือหลวงสิมิลันเข้าร่วมภารกิจดังกล่าว

นอกจากนี้ ไทยยังสนับสนุนความพยายามจากข้อมติจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเรื่องวาระสตรีกับสันติภาพและความมั่นคงใน ค.ศ. 2030 เนื่องจากสตรีจะปฏิบัติหน้าที่ได้ดีกว่าบุรุษในบางพื้นที่และบางตำแหน่ง ส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการกิจการรักษาสันติภาพของไทย ไทยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเกษตรทฤษฎีใหม่ในรัชกาลที่ 9 ไปดำเนินการด้วยเสมอเพื่อช่วยเหลือประชาชน และสร้างการสนับสนุนกองกำลังไทยและสหประชาชาติในพื้นที่ ในติมอร์ตะวันออก ทหารไทยสอนควายไถนาและสอนชาวติมอร์ให้ตีเหล็กออกมาเป็นเครื่องมือ คล้ายกับภารกิจของกองทัพไทยในการช่วยเหลือประชาชนพัฒนาประเทศ ซึ่งเมื่อก่อนไม่มีขีดความสามารถในลักษณะนี้

ในการเสริมสร้างขีดความสามารถของการรักษาสันติภาพ ไทยปฏิบัติตามมติสหประชาชาติที่ระบุให้ประเทศสมาชิกมีความรับผิดชอบในการจัดการฝึกก่อนการปฏิบัติจริง (Pre-deployment Training: PDT) ตามมาตรฐานของหน่วยงานบูรณาการการฝึก (Integrated Training Services) ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัด UNDPD โดยมีศูนย์ปฏิบัติการรักษาสันติภาพที่ใช้พื้นที่ศูนย์การทหารราบที่ปรามบุรีเป็นสถานที่ดำเนินการ

สำหรับพันธกรณีของไทยในการกิจการรักษาสันติภาพยุคใหม่ ยุทธศาสตร์ชาติวางแนวทางไว้ชัดเจนว่า ไทยจะยึดแนวทางพหุภาคีนิยม สนับสนุนการดำเนินงานตามกรอบสหประชาชาติในด้านสันติภาพและความมั่นคงและกรอบความร่วมมืออาเซียน และนำ Sustainable Development Goals (SDGs) มาพัฒนาเป็นตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ชาติ ในฐานะสมาชิกของสหประชาชาติ ไทยมีพันธกรณีในการดำเนินการตามกฎบัตรสหประชาชาติ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และปฏิบัติการ Actions for Peacekeeping (AfoP) ซึ่งเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 2018 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรียังให้คำมั่นต่อที่ประชุมสุดยอดว่าด้วยการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ (UN Peacekeeping Summit) ใน ค.ศ. 2015 ว่าไทยจะสนับสนุนด้านฝ่ายอำนวยการและหน่วยงานที่มีขีดความสามารถด้านการพัฒนาและการฝึกอบรมบุคลากรแก่สหประชาชาติ โดยเป็นเจ้าภาพร่วมกับสหประชาชาติในการจัดหลักสูตรฝึกอบรม Senior National Planners Course ใน ค.ศ. 2021 ที่ภูเก็ต

ดร. อนุสรณ์ ชินวรโรณ

ขอขอบคุณพลเอกเจตบุตร ตลอดเวลา 75 ปีที่ผ่านมา ไทยมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมสันติภาพของโลกช่วยเหลือประเทศที่ประสบปัญหาความขัดแย้ง เรื่องหนึ่งที่ทำควบคู่ไปกับปฏิบัติการรักษาสันติภาพคือ การพัฒนา โดยนำหลักการการพัฒนาที่ใช้ในประเทศไทยไปประยุกต์ใช้ ขอเชิญหม่อมหลวงดิศปนัดดาเล่าให้ฟัง

เกี่ยวกับบทบาทของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ และโครงการพัฒนาโดยดุษฎีในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หม่อมหลวงดิศปนัดดา ดิศกุล

ขอขอบคุณศูนย์ศึกษาการต่างประเทศและสมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย ผมจะกล่าวถึงบทบาทและภารกิจของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ รวมไปถึงโครงการพัฒนาโดยดุษฎีซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2531 เพื่อแก้ปัญหาการปลูกฝิ่น โดยสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงนำหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่โครงการพัฒนาโดยดุษฎีซึ่งปัญหาหลักในขณะนั้นคือ ประชาชนในพื้นที่มีความยากไร้ หน่วยงานราชการไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ ฝิ่นจึงกลายเป็นพืชทางเลือกที่สามารถปลูกแล้วมีคนมาซื้อไปในทันที เป็นรายได้ที่นำไปจุนเจือครอบครัวได้ จากประสบการณ์เข้าไปทำงานพบว่า การปลูกฝิ่นเป็นเพียงอาการแต่ปัญหาแท้จริงนั้นเป็นเรื่องความเจ็บป่วย ความยากจน และความรู้ ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงไม่สามารถทำในมิติเดียวได้ ต้องดำเนินการแบบบูรณาการโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง โครงการพัฒนาโดยดุษฎีมีการบูรณาการความร่วมมือกับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป้าประสงค์หลักคือการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างอนาคตให้คนในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สิ่งแวดล้อมจะได้รับการฟื้นฟูดูแลอย่างยั่งยืน

โครงการพัฒนาโดยดุษฎีจึงเริ่มต้นจากการปลูกป่าและการจ้างงาน เปลี่ยนชาวบ้านจากเดิมที่ทำไร่เลื่อนลอยให้รับรายได้จากโครงการทุกวัน จากนั้นส่งเสริมการปลูกป่า แต่การปลูกป่าเมื่อถึงจุดหนึ่งจะมีวันหมด จึงต้องเน้นการสร้างรายได้ พัฒนาอาชีพเสริมด้วยการปลูกแมคคาเดเมียและกาแฟ เนื่องจากเป็นพืชระยะกลางและยาว ที่เติบโตได้ดีได้ป่า ปลูกแล้วไม่จำเป็นต้องตัดไม้ทำลายป่า ค่อย ๆ สร้างงานสร้างอาชีพขึ้นมา การพัฒนาจึงค่อย ๆ เกิดขึ้นโดยส่งเสริมให้ผู้ที่ไม่มีทักษะอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมีความรู้ มีทักษะทางด้านหัตถกรรมพื้นฐาน หัตถกรรมครัวเรือน สร้างโรงงานให้ชาวบ้านเข้ามาเป็นลูกจ้างและเริ่มผลิตสินค้าออกวางขาย เริ่มกระบวนการแปรรูปสินค้าเพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้ต่อเนื่อง มีผลผลิตเพิ่มขึ้น เมื่อมีรายได้เพียงพอ ชาวบ้านจะเริ่มเข้าใจและมีความผูกพันกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติมากขึ้น สามารถดูแลพื้นที่ป่าได้ โดยดุษฎีจึงได้รับการฟื้นฟูให้เป็นป่าที่ค่อนข้างสมบูรณ์ตลอดเวลา 30 ปีที่ผ่านมา ปัญหาไฟป่าเกิดขึ้นน้อยมาก

ประสบการณ์การทำงานอย่างต่อเนื่องทำให้มูลนิธิฯ ได้รับความสนใจจากสหประชาชาติ UN Drug Control Program หรือ UNDCP (ปัจจุบันคือ UN Office on Drugs and Crime หรือ UNODC) ได้เชิญ หม่อมหลวงดิศปนัดดา ดิศกุล เป็นหนึ่งในคณะกรรมการประเมินแนวทางการพัฒนาทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาการปลูกพืชเสพติด UN และรัฐบาลประเทศต่าง ๆ เริ่มเห็นว่าประเทศไทยมีประสบการณ์ที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งมาจากศาสตร์การพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เป็นการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ใน ค.ศ. 2002 มีการขยายผลต่อไปยังประเทศเมียนมาและได้รับการทาบทามต่อเนื่องให้ไปทำงานในอัฟกานิสถาน การปลูก

ฝิ่นจึงเปลี่ยนจาก “Golden Triangle” ที่มีไทย เมียนมา และสปป. ลาว ไปสู่ “Golden Crescent” โดยมี อัฟกานิสถานเป็นประเทศที่มีการปลูกฝิ่นมากที่สุด มูลนิธิฯ นำหลักความคิดเรื่องคนเป็นศูนย์กลางไปใช้ เนื่องจาก หลักการทำงานในไทยและเมียนมาไม่มีส่วนใดที่สามารถประยุกต์ใช้กับบริบทของอัฟกานิสถานได้ จึงต้องเน้นการ หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อขับเคลื่อนชุมชนในพื้นที่ และสร้างการ “ระเบิดจากข้างใน” โดยเน้นพัฒนา โครงการเลี้ยงแกะ เนื่องจากอัฟกานิสถานมีแกะจำนวนมากแต่สภาพแวดล้อมไม่ดี แกะต้องเดินหาอาหารเองไปเรื่อย ๆ จึงมีความเสี่ยงติดโรค ขณะเดียวกัน มูลนิธิฯ เน้นการพัฒนาคนในพื้นที่ให้เป็นสัตว์บาลออกไปรักษาแทนที่ จะนำสัตว์ป่วยเข้ามารักษาในเมืองตามโครงการ Outreach Veterinary Program ผลที่เกิดขึ้นคือ ช่วยลดอัตราการตายและเพิ่มรายได้ให้คนในพื้นที่ มีการขยายผลไปหลายร้อยหลังคาเรือน ใช้เวลาดำเนินการประมาณ 6 ปี

นอกจากอัฟกานิสถานแล้ว ยังมีโอกาสเข้าไปทำงานในจังหวัดอาเจห์ ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งมีกลุ่ม แบ่งแยกดินแดน มูลนิธิฯ เข้าไปทำงานโดยเน้นหลักการพัฒนาคนในพื้นที่ สร้างรายได้ และการทำฟาร์มแบบ บูรณาการ (integrated farming) มีทั้งการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การจัดการน้ำ และให้ความรู้เกี่ยวกับการทำตลาด ส่งผลให้มูลนิธิฯ เป็นที่ยอมรับมากขึ้น และเป็นหนึ่งในตัวแทนของประเทศไทยไปเข้าร่วมการประชุมสหประชาชาติ ที่เวียนนา การดำเนินงานที่มูลนิธิฯ มุ่งผลักดันคือ การผลักดันการใช้กรอบการพัฒนาแก้ปัญหาการปลูกพืชเสพติด ซึ่งในเวลานั้น หลายประเทศเน้นเรื่องการตัดทำลายมากกว่า แต่ในมุมมองของไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเน้นการสร้างอาชีพเสริมและการปลูกพืชทดแทนมากกว่าการใช้กฎหมายเพื่อปราบปรามและ ทำลาย ทรงเน้นการสร้างภูมิคุ้มกัน เมื่อมีภูมิคุ้มกัน คนจะเลือกทำสิ่งที่ดีกว่า ประเทศไทยพยายามผลักดันศาสตร์ พระราชาหรือเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็น UN Guiding Principle on Alternative Development ซึ่งเป็น เอกสารอ้างอิงที่ใช้อย่างต่อเนื่องเมื่อกล่าวถึงมิติการพัฒนาต่าง ๆ ว่าจะต้องครอบคลุมการเน้นคนเป็นศูนย์กลาง การสร้างงานสร้างอาชีพ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ นี่เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับ มากขึ้นในกรอบของการแก้ไขปัญหาการปลูกพืชเสพติด

ใน ค.ศ. 2015 UNHCR ทาบตามมูลนิธิฯ ให้เป็นตัวแทนเข้าไปเก็บข้อมูลผู้ลี้ภัยที่พำนักอยู่ในค่ายตาม ตะเข็บชายแดน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความเป็นกลาง ไม่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง ในขณะนั้นมีจำนวนผู้ลี้ ภัยประมาณ 150,000 คน มูลนิธิฯ สามารถเก็บข้อมูลประชากรได้กว่าร้อยละ 90 โดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ ข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นเอกสารที่สะท้อนมุมมองต่อการกลับประเทศ ปัจจัยที่ต้องการเมื่อมีโอกาส เดินทางกลับเมียนมา พื้นที่ที่ต้องการกลับไป และข้อกังวลต่าง ๆ ซึ่ง UNHCR เป็นผู้จัดพิมพ์เผยแพร่เอกสารนี้ นี่ เป็นอีกหนึ่งบทบาทที่มูลนิธิฯ มีส่วนร่วม

ขณะนี้ มูลนิธิฯ ทำงานร่วมกับ UNDP ในการผสมผสานประเด็นสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาศักยภาพของ เยาวชนในพื้นที่ภาคเหนือ เป็นอีกโครงการที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและเยาวชน เน้นการสร้างความรู้ ทัศนคติเกี่ยวกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การระดมสมองเพื่อหาแนวทางจัดการปัญหาอย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่ เพราะการพัฒนาในโลกปัจจุบันต้องเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนรุ่น

ใหม่ให้มีส่วนร่วมมากขึ้น สร้างความพร้อมให้เยาวชนเดินต่อไปในโลกที่มีความท้าทายมากขึ้นกว่าเดิม นี่เป็นบทบาทของมูลนิธิฯ ในการส่งเสริมการพัฒนา

ประเทศไทยมีสถานะค่อนข้างโดดเด่น เนื่องจากมีหลักการพัฒนาที่แม่นยำและยาวนานกว่าหลายประเทศ โครงการตามแนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงงานตลอดพระชนม์ชีพมีมากกว่า 4,000 โครงการ โครงการเหล่านี้ดำเนินการแล้วเกิดประโยชน์โดยแท้จริง ประเทศไทยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากประสบการณ์การพัฒนาเหล่านี้ให้เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำหรับการเจริญสัมพันธ์มิตรกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นการสนับสนุนเงินทุนงบประมาณ สิ่งที่ไทยสามารถสนับสนุนได้คือ ข้อมูลความรู้ หลักวิชาการและหลักการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งมูลนิธิฯ มีโอกาสทำงานด้านนี้มากกว่า 30 ปี เห็นชัดแล้วว่า องค์ความรู้เหล่านี้ตกตะกอน สามารถนำไปพัฒนาได้จริง และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

ดร. อนุสนธิ์ ชินวรรโณ

ขอบคุณ ม.ล. ดิศปนัดดา ผมเห็นประโยชน์อย่างมากจากสิ่งที่โครงการดอยตุงและมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ดำเนินการจนเป็นที่ยอมรับในระดับสหประชาชาติ ผมคิดว่ายังมีโอกาสที่จะผลักดันให้เป็นหลักการที่สำคัญของ UN ได้อีกมาก โดยเฉพาะการเน้นคนเป็นศูนย์กลาง แต่คนจะพัฒนาได้ต้องมีพื้นฐานทางด้านสุขภาพอนามัยที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่คุณหมอสุวิทย์จะนำเสนอในลำดับต่อไป

นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ

สิ่งที่ผมจะแบ่งปันต่อไปนี้เป็นประสบการณ์ส่วนตัวของผมและคณะที่เป็นชาวสาธารณสุข แพทย์ พยาบาล เภสัชกร ทันตแพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่ไม่มีความรู้เรื่องการทูตและ UN มากมาย ชีวิตเกี่ยวข้องกับหน่วยงานทำงานนี้มากที่สุดคือองค์การอนามัยโลก ในระยะหลังอาจมี UNICEF หรือ UNAIDS ประสบการณ์แรกของผมกับองค์การอนามัยโลกไม่ค่อยดีนัก เดินทางไปประชุมสมัชชาอนามัยโลกใน ค.ศ. 1997 ขณะนั้นมีการหารือกันว่า จะตั้งงบประมาณองค์การอนามัยโลกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลงครึ่งหนึ่ง หมายความว่า สำนักงานขององค์การอนามัยโลกที่ช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ไม่มีสิทธิถูกปิดเพราะไม่มีงบดำเนินการ ต้องเจรจาต่อรองกัน คณะของประเทศไทยไปเข้าร่วมครั้งแรกไม่เข้าใจว่าทำไมถึงตั้งงบประมาณ

ผมเรียนรู้จากเหตุการณ์ครั้งนั้นว่า **ข้อแรก** หากไทยไม่เข้มแข็งในด้านการทูตและสาธารณสุขระหว่างประเทศ ไทยอาจจะตกเป็นเหยื่อของประเทศที่เข้มแข็งที่อาจจะมีข้อเสนอหรือมติที่กระทบการทำงาน ในกรณีนี้คือ งบประมาณสนับสนุน ซึ่งอาจส่งผลต่อเรื่องอื่นได้อีก **ข้อที่สอง** คือ นักการทูตมีความสำคัญ กระทรวงการต่างประเทศมีความสำคัญ เมื่อก่อนผมเข้าใจว่าประเด็นสาธารณสุขเป็นเรื่องของหมอเท่านั้น การเดินทางไปครั้งนั้นจึงได้เห็นความสำคัญของนักการทูต ท่านเอกอัครราชทูตและนักการทูตที่เจเนวาเป็นครูของพวกเรา ขอเรียน

ด้วยความเคารพและขออภัยหากกระทบกระเทือน เมื่อก่อนเรามองทูตในประเทศต่าง ๆ ว่า วัน ๆ ไม่ทำอะไร ตกเย็นไปจิบไวน์ ไปงานปาร์ตี้ แต่การเดินทางไปครั้งนั้นเปลี่ยนความเข้าใจของผมโดยสิ้นเชิง

ท่านทูตทฤษฎี กาญจนกฤษกร ถือเป็น “ครูใหญ่” ของพวกเรา ท่านเข้าร่วมในการเจรจาอย่างเข้มแข็งถึงขนาดแถลงข่าวในวิทยุปีซีอย่างจริงจังว่าไม่เห็นด้วยกับร่างข้อมติ ถึงได้รู้ว่าท่านทูตนี้เอาจริงเอาจัง และในองค์การอนามัยโลก กระทรวงการต่างประเทศมีน้ำยามากกว่าพวกเราเสียอีก ท่านทูตทฤษฎีเสนอให้ผมไปขอใช้ห้องเพื่อแถลงข่าว เมื่อเจ้าหน้าที่ทราบว่ายไทยจะคัดค้านจึงไม่ให้ใช้ห้อง ผมกลับมาหาท่านทูต ท่านเขียนจดหมายถึง Director-General ด้วยลายมือในขณะนั้นทันทีแล้วมอบให้ผมไปยื่นให้ ผมคิดในใจว่า ผมมาจากกรุงเทพฯ ยังไม่มีน้ำยาอะไรเลย แล้วทูตจากกระทรวงการต่างประเทศจะไปมีน้ำยาอะไร ปรากฏพอไปยื่น ไม่ถึง 15 นาที ก็ได้ใช้ห้องตั้งแต่นั้นมา ความคิดของพวกผมเกี่ยวกับกระทรวงการต่างประเทศและท่านทูตทั้งหลายเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง เอกอัครราชทูตคือผู้แทนองค์ประมุขของประเทศ องค์การระหว่างประเทศทั้งหลายให้ความสำคัญแก่เอกอัครราชทูตอย่างมาก เหตุการณ์ครั้งนั้นไทยไม่แพ้ ไม่ชนะ กล่าวคือ ไม่ได้งบประมาณเพิ่ม แต่ก็ไม่ถูกตัดมากนัก งานการต่าง ๆ ยังดำเนินต่อไปได้ นอกจากท่านทูตทฤษฎีแล้ว ครูการทูตของผมยังมีท่านทูตวีระศักดิ์ ฟูตระกูล คุณหญิงลักษณาจันทร เลขาพิณรุฑ ท่านทูตสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว ท่านเหล่านี้เป็นครู มีจุดเด่นที่แตกต่างให้ได้เรียนรู้เสมอ

บทเรียน**ข้อที่สาม**คือ UN ที่เรานับถือเหมือนพระเจ้า ไม่ได้ตรงไปตรงมาอย่างที่คิด ประเทศที่มีเงินหรือมีอำนาจทางการเมืองสามารถ “คุม” ได้ ขออภัยที่ใช้คำนี้ ที่ว่าคุมได้ไม่ใช่สังขัยหั้นขวหั้น แต่เป็นการใช้อิทธิพลที่มีมากกว่าไทย ไปที่นั่นอย่าคิดว่าเจ้าหน้าที่จะเป็นกลางแบบ 100% อยู่ข้างประเทศกำลังพัฒนา เรื่องจริงไม่เป็นเช่นนั้น ผมเคยมีประสบการณ์อย่างน้อย 2 กรณีที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายขององค์การอนามัยโลกตีความข้อมติเข้าข้างสหรัฐอเมริกาชัดเจน ในช่วงต้นตีความแบบหนึ่ง ช่วงท้ายตีความอีกแบบหนึ่ง การตีความทั้งสองแบบนี้สหรัฐอเมริกาได้ประโยชน์ทั้งสิ้น คณะผู้แทนไทยต่อสู้ให้เลือกแบบใดแบบหนึ่ง ประเทศกำลังพัฒนาถึงจะได้ประโยชน์ด้วย

มีอีกกรณีที่มีการตีความให้ประโยชน์สหรัฐอเมริกาเช่นกัน ซึ่งฟิลิปปินส์ ปากีสถาน และคิวบาประท้วงประธานมอบให้นักกฎหมายชี้แจงและให้ความเห็น ผมเป็น repertoire จึงเขียนข้อความส่งให้ประธาน เสนอแนะว่าทำทางไม่ดี อย่าเพิ่งรีบตัดสิน ให้สองฝ่ายไปเจรจาข้างนอกก่อน อาจจะข้ามไปวาระอื่นหรือพักการประชุมไปก่อน แต่ดูเหมือนประธานจะไม่มีประสบการณ์ เห็นนักกฎหมายตอบอย่างนั้นจึงด่วนตัดสิน คิวบายกป้ายทันทีว่าตามข้อบังคับ เมื่อประธานตัดสินแล้วประเทศสมาชิกไม่เห็นด้วยสามารถขอมติที่ประชุมต่อการตัดสินใจได้ และต้องลงมติในทันที การทำเช่นนี้ถือว่าทำทลายประธานอย่างมาก ผลปรากฏว่าคิวบาชนะ ตั้งแต่นั้นมา ผมไม่เคยไว้วางใจฝ่ายกฎหมายขององค์การอนามัยโลก หากตีความเป็นประโยชน์ต่อเราก็ไม่เป็นไร คณะผู้แทนที่ไปจะต้องค้นคว้าและศึกษาอย่างจริงจัง ไม่เห็นด้วยต้องต่อสู้ จึงได้เรียนรู้เป็นบทเรียน**ข้อที่สี่**ว่า การไปประชุมระหว่างประเทศจะนั่งเฉย ๆ ไม่ได้ ต้องศึกษาข้อบังคับ เนื้อหาสาระของข้อมติอย่างละเอียด ไม่อย่างนั้นจะตกเป็นเหยื่อได้

ในกระทรวงสาธารณสุข มีหลักสูตรการอบรม Global Health Diplomacy ต่อเนื่องสัปดาห์แล้ว มีวิทยากรจากกระทรวงการต่างประเทศมาช่วยสอน ช่วยให้ความรู้ จากที่ไม่รู้ว่าจะระเบียบพิธีทางการทูตเป็นอย่างไร กระบวนการเจรจาเป็นอย่างไร ก็ได้เรียนรู้จนเชี่ยวชาญและสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดวาระได้ เมื่อก่อนไม่รู้ไปนั่งเฉย ๆ รอคนมาลือบปี่ให้ลงมติแบบนั้นแบบนี้ บางเรื่องเป็นการเมืองระหว่างประเทศ ผู้แทนอาจไม่มีความรู้แล้วลงมติไปโดยไม่ได้ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ มีครั้งหนึ่งคือการลงมติเรื่องเรือบรรทุกนิวเคลียร์ที่เข้าใกล้นิวซีแลนด์ ผู้แทนไทยก่อนหน้าพวกผมลงมติเข้าข้างนิวซีแลนด์ ผลคือสหรัฐอเมริกาประท้วงรัฐบาลไทย รัฐบาลไทยจึงต้องสั่งให้ผู้แทนไทยไปขอเปลี่ยนแปลงผลการลงมติ จึงได้เรียนรู้ว่า ถ้ากระทรวงต่าง ๆ ต้องไปทำงานในเวทีระหว่างประเทศ ลักษณะการทำงานแบบนี้คนนี้ไป ปีหน้าคนนี้ไป แบบนี้ไทยจะไม่ได้อะไรแน่นอน ต้องมีทีม ไปกันครั้งหนึ่ง 40-50 คน ขณะที่เมื่อก่อนไปกันแค่ 2-3 คน ถ้าจะมีไปเที่ยวคือช่วงก่อนและหลังการประชุมเท่านั้น ระหว่างการประชุมทำงานจริงจังกังทั้งวันทั้งคืน เวทีการประชุมคือโรงเรียนการทูตชั้นดี อดีตผู้อำนวยการองค์การอนามัยโลกที่เสียชีวิตไประหว่างการปฏิบัติหน้าที่ Dr. J. W. Lee ที่ได้พบกับอดีตรัฐมนตรีของไทยท่านหนึ่งถึงกับกล่าวว่า ผมขอส่งบิล ท่านรัฐมนตรีฟังแล้วไม่เข้าใจว่าไทยไปติดหนี้อะไรอย่างไร ท่านผู้อำนวยการจึงอธิบายเพิ่มเติมแบบติดตลกว่า คณะผู้แทนของไทยใช้เวทีต่าง ๆ ขององค์การอนามัยโลกทั้งสมัชชาและกรรมการบริหารเป็นโรงเรียนมาหลายปีแล้ว ใช้สถานที่ ใช้เวทีสร้างคนมากมาย แต่ไม่เคยจ่ายค่าสถานที่เลย

ผมจำได้ว่า สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการเคยจัดอบรมให้คนที่จะไปประชุมระหว่างประเทศ เพื่อให้รู้ว่าจะได้ประโยชน์สูงสุดอย่างไร มีผู้แทนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมจาก UN มาสอน เชิญผมไปสอน ไปเล่าเรื่องให้ฟัง ไทยต้องสร้างคน ถ้าไม่สร้างคนจะลำบาก ประสบการณ์ของผมกับ UN ครั้งแรกคือ UN General Assembly Special Session ใน ค.ศ. 2001 ที่ไทยเริ่มเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น UN มาเชิญประเทศไทยให้เป็น convener ของ global fund และเป็นคณะกรรมการบริหาร จนเป็นรองประธานคู่กับสหรัฐอเมริกา ซึ่งนี้ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ เพราะสหรัฐอเมริกาจ่ายเงินให้กองทุนนี้ 1 ใน 3 จึงต้องการมีอำนาจควบคุม แต่อังกฤษ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ไม่ค่อยสบายใจจึงเสนอให้ไทยเป็นรองประธานร่วมเพื่อสร้างสมดุล สหรัฐอเมริกาคัดค้านแต่ไม่สำเร็จ เนื่องจากประเทศอื่นไม่ไว้วางใจ ไทยจึงเป็นรองประธาน เดือนแรกมีประเด็นขัดแย้งกันกับประธานทันที นับเป็นประสบการณ์ที่ดีมาก แต่สหรัฐอเมริกานี้ตัวอย่างหนึ่งคือ ถ้าสู้กับเขาด้วยเหตุผล ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง ในที่สุดจะกลายเป็นมิตร บรรดานักเจรจาทั้งหลายแม้กระทั่งรัฐมนตรีบางคนกลายเป็นเพื่อนสนิทของคณะผู้แทนไปเลย มีอะไรส่งอีเมลล์มาพูดคุยหาหรือ เพราะเห็นว่าคนไทยมีความเป็นกลางทั้งหมดนี้ไม่ใช่ความเก่งกาจของพวกเราที่กระทรวงสาธารณสุข ต้องให้เครดิตท่านทูต และท่านอธิบดีทั้งหลายที่กระทรวงการต่างประเทศ

เมื่อมีการเจรจาร่างมติที่ยากต้องใช้เวลาหลายวัน ผมจะมาหารือกับคุณหมอวิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียรที่กระทรวงสาธารณสุข ขณะนี้กำลังจะมีการเริ่มต้น Intergovernmental Negotiating Body (INB) ให้มีกฎหมายระหว่างประเทศในการควบคุมโรคหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติจาก international health regulations ออสเตรเลีย

และสหรัฐอเมริกาเริ่มเข้ามาคุยกับประเทศไทยให้เข้าไปเป็นคณะทำงานและกระซิบบอกว่าช่วยเป็นประธานด้วย เพราะคุณหมอวิโรจน์มีประสบการณ์อย่างหนึ่งที่คนอื่นไม่มีคือท่านเป็นช่างไม้ ท่านทำโต๊ะ ตู้ เตียง เฟอร์นิเจอร์ ท่านเป็นคนละเอียดมากแบบลงเนื้อหาที่ละบรรทัด ข้อไหนยากท่านแฉวนไว้ก่อน ค่อย ๆ เสร็จไปจนคนอื่น ๆ หมดแรง ท่านเคยร่วมการเจรจาต่อรองที่ใช้เวลาถึงตี 4 หลังเที่ยงคืนคนค้านเริ่มเสียงอ่อน หลังตี 2 เริ่มยอม พอดี 3-4 ยอมหมด นี่เป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้

ผมรู้สึกขอบคุณกระทรวงการต่างประเทศ ขอบคุณผู้หลักผู้ใหญ่ทุกท่าน พวกหมอบแบบผมไม่ใช่คนที่ยอมใครง่าย ๆ แต่ท่านมีวิธีการทางการทูตที่ได้ใจพวกเรา พวกเราจึงเคารพนับถือ ทุกวันนี้ท่านติดต่อมาให้ทำอะไร เราให้ความสำคัญก่อน กระทรวงการต่างประเทศผลักดันให้ไทยเป็นสมาชิกของ Foreign Policy Global Health ซึ่งมีเพียง 7 ประเทศเท่านั้น และมีการร่างข้อมติทุกปี คณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก มีบทบาทสำคัญในการผลักดัน political declaration เรื่องหลักประกันสุขภาพ ซึ่งวันที่ 12 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันหลักประกันสุขภาพสากลหรือ International Universal Health Coverage (UHC) Day นี่เป็นผลจากบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศเป็นหลัก กระทรวงสาธารณสุขเพียงช่วยสนับสนุนและให้ข้อมูลเชิงเทคนิค ซึ่งประเด็นสุขภาพเป็นสิ่งที่กระทรวงการต่างประเทศชูงมมาโดยตลอด นี่คือพลังทุนทางสังคม ทุนทางปัญญา อันยิ่งใหญ่ในด้านสุขภาพของไทย

ดร. อนุสนธิ์ ชินวรรโณ

ขอบคุณคุณหมอสุวิทย์ ก็เป็นประเด็นเดียวกับที่ท่านทูตสี่หศักดิ์กล่าวถึงในตอนต้นคือ การต่างประเทศต้องมีการสร้างแบรนด์และการสร้างคน ซึ่งทั้งสองอย่างควรจะหลอมรวมกันเป็นเอกภาพ สิ่งที่คุณหมอเล่ามาเป็นตัวอย่างที่ดีของการที่หน่วยราชการมีเป้าตรงกัน ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน พยายามดำเนินการให้บรรลุผลจนเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับประชาคมโลก ขอเชิญท่านวิทยากรหากจะมีประเด็นเพิ่มเติม

พลเอกเจตบุตร คราประยูร

ในส่วนของปฏิบัติการรักษาสันติภาพ อินโดนีเซียเคยเสนอ ASEAN Peacekeeping Force แต่ในเชิงสัญลักษณ์ ควรเป็นมติของอาเซียนว่าประเทศที่ร่วมปฏิบัติการควรติดสัญลักษณ์ที่ระบุถึงอาเซียนอยู่ด้วย เช่น กองกำลังของไทยที่เซาท์ซูดานควรมีการติด batch อาเซียน ซึ่งจะช่วยขยายภาพของ ASEAN Centrality เป็นการระบุว่าเราเป็นพวกเดียวกัน นี่อาจจะเป็นเรื่องเล็กแต่ผมว่ามีผลมาก

นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ

ผมเห็นด้วยมาก ในเวทีระหว่างประเทศถ้าอาเซียนมีเสียงเดียวกันได้จะดีมาก ซึ่งในเวทีด้านสุขภาพมีอยู่ตลอด แทนที่จะพูดคนเดียว กลายเป็น 10 คนพูด จะมีน้ำหนักมาก

ดร. อนุสรณ์ ชินวรรณโณ

ขอขอบคุณวิทยากรทั้งสามท่านที่มาร่วมกันเสวนาบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเวทีสหประชาชาติในด้านต่าง ๆ ขอขอบคุณท่านทูตสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้วสำหรับคำบรรยาย ขอขอบคุณสมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทยที่ร่วมกับศูนย์ศึกษากิจการต่างประเทศจัดการสัมมนาในโอกาสที่ไทยเป็นสมาชิกสหประชาชาติครบ 75 ปีในวันนี้ เรื่องต่าง ๆ ที่พูดคุยกันชี้ให้เห็นว่า ไทยเป็น “พลเมืองดีของโลก” มาโดยตลอด ไทยร่วมมือและแบ่งปันความคิดที่ไทยเห็นว่าดีกับชาวโลกให้ได้ประโยชน์ร่วมกันและสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้น ดังที่ท่านทูตสีหศักดิ์กล่าวไปตอนต้น การทูตพหุภาคีมีคุณค่าในตัวเอง แต่ต้องประกอบกับการทูตอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทูตเศรษฐกิจ การทูตวัฒนธรรม หรือการทูตระดับภูมิภาค ซึ่งแล้วแต่สถานการณ์ว่าจะใช้เครื่องมือใด สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการมีเอกภาพในประเทศ อย่างน้อยคือความคิดที่เห็นตรงกันว่า การทูตควรจะนำพาประเทศไปสู่จุดหมายปลายทางใด

ภาคผนวก ก

แนะนำวิทยากร

พลเอกเจตบุตร คราประยูร

พลเอกเจตบุตรเคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ ผู้บัญชาการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร และรองผู้บัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย ปัจจุบันเป็นอนุกรรมการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และการจัดทำดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง วุฒิสภา

ม.ล. ดิศปนัดดา ดิศกุล

ม.ล. ดิศปนัดดา สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีด้านเศรษฐศาสตร์จาก Brandeis University ประเทศสหรัฐอเมริกา และปริญญาโทจากสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานเจ้าหน้าที่บริหารมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ และมีประสบการณ์อย่างยาวนานในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์ของไทยในภูมิภาคและเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ

เอกอัครราชทูตสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว

เอกอัครราชทูตสีหศักดิ์เคยดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เอกอัครราชทูตไทยประจำญี่ปุ่นและฝรั่งเศส เอกอัครราชทูต ผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ปัจจุบัน เอกอัครราชทูตสีหศักดิ์ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะผู้แทนไทยในคณะกรรมการมรดกโลก และที่ปรึกษาพิเศษด้านการต่างประเทศ โครงการระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ

นายแพทย์สุวิทย์เคยดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปัจจุบันเป็นประธานกรรมการศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ (องค์การมหาชน) รองประธานกรรมการมูลนิธิเพื่อพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPF) และมูลนิธิเพื่อการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAF) และยังคงดำรงตำแหน่งผู้แทนประเทศไทยและกรรมการ/ประธานกรรมการในภูมิภาคและเวทีระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคและระดับโลกอีกหลายกลไก

ภาคผนวก ข

สมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย และศูนย์ศึกษากการต่างประเทศ
ขอเชิญเข้าร่วมฟังปาฐกถาและเสวนาในโอกาส 75 ปี ไทยเป็นสมาชิกสหประชาชาติ

ไทยกับ สหประชาชาติ: 75 ปีแห่งความร่วมมือ

การทูตพหุภาคีของไทย: อดีต ปัจจุบัน อนาคต

สีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว
อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

ความร่วมมือไทยกับสหประชาชาติ

พลเอก เจิตวุธ คราประยูร
อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยเสนาธิการทหาร

ม.ล. ดิศปนัดดา ดิศกุล
ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

นพ. สุวิทย์ วิบลผลประเสริฐ
รองประธานกรรมการมูลนิธิเพื่อการพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ

อนสนธิ ชินวรโรณ
ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษากการต่างประเทศ
ดำเนินรายการ

วันพฤหัสบดีที่ 16 ธันวาคม 2564 เวลา 14.00 - 16.00 น.
Facebook Live: ศูนย์ศึกษากการต่างประเทศ

ภาพถ่ายจากการสัมมนา

วิทยากรในการสัมมนา

(จากบนลงล่าง) เอกอัครราชทูตสหศักดิ์ พวงเกตุดแก้ว ดร. มนัสพาสน์ ชูโต
(แถวล่าง) ม.ล. ดิศปนัดดา ดิศกุล นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ

การนำเสนอของพลเอกเจิดวุธ คราประยูร

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (International Studies Center – ISC) จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 2530 โดย พลอากาศเอก สิทธิ เศรษฐศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น เพื่อดำเนินกิจกรรมด้าน วิชาการต่าง ๆ เช่น การบรรยายและสัมมนา การระดมสมองระหว่างข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศและ หน่วยราชการต่าง ๆ กับนักวิชาการภาคเอกชน สื่อมวลชน และผู้แทนภาคประชาสังคม รวมทั้งสร้างเครือข่าย ความร่วมมือกับสถาบันวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศได้ยุติการ ปฏิบัติงานไประยะหนึ่ง และงานบางส่วนได้มอบให้หน่วยงานอื่นภายใต้กระทรวงการต่างประเทศดำเนินการแทน

โดยที่ในปัจจุบัน สถานการณ์โลกและภูมิภาคได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ กระทรวง การต่างประเทศจึงรื้อฟื้นศูนย์ศึกษาการต่างประเทศขึ้นใหม่เมื่อเดือนสิงหาคม 2562 เพื่อส่งเสริมการศึกษาและ วิเคราะห์ประเด็นปัญหาและนโยบายด้านการต่างประเทศในมิติต่าง ๆ อาทิ การเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศและองค์การระดับภูมิภาค รวมทั้ง เผยแพร่ความรู้ด้านการทูตและการต่างประเทศ ตลอดจนทำหน้าที่เชื่อมต่อกับ “ชุมชนด้านการต่างประเทศ” ทั้งใน และต่างประเทศ

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ จัดพิมพ์เอกสารในชุด Seminar Report เพื่อบันทึกเนื้อหาจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสัมมนา การหารือระดมสมอง การเปิดตัวหนังสือ ฯลฯ ที่จัดโดยศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ

เอกสารในชุด Seminar Report ของศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ

บันทึกการสัมมนา

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กับการต่างประเทศ และการเมืองไทยร่วมสมัย

ISBN 978-616-341-094-8

บันทึกการสัมมนา

การต่างประเทศของไทยในช่วงปี ค.ศ. 1932 – 1946

ISBN 978-616-341-093-1

Seminar Report

Book Launch and Discussion | Rivers of Iron: Railroads and Chinese Power in
Southeast Asia

by David M. Lampton, Selina Ho and Cheng-Chwee Kuik (Authors)

ISBN 978-616-341-109-9

บันทึกการสัมมนา

การต่างประเทศของไทยในทศวรรษ 2020

ISBN 978-616-341-111-2

บันทึกการสัมมนา

ไทยกับสหประชาชาติ: 75 ปี แห่งความร่วมมือ

ISBN 978-616-341-113-6

INTERNATIONAL STUDIES CENTER (ISC)

The Government Complex (Building B, 8th Floor),
Chaengwattana Road, Bangkok 10210, Thailand

email: isc@mfa.go.th

website: isc.mfa.go.th